

MRSKO „MI“

**(Hrvatska mlada lirika 2014, priredio Marko Pogačar,
Hrvatsko društvo pisaca, Zagreb, 2014)**

Ponuda upućena Marku Pogačaru: da za veliku godišnjicu priredi novu *Hrvatsku mladu liriku* – svakako je jedna od onih koje se ne mogu odbiti, ali ne manje i jedna od onih koje se u izvesnoj meri nerado i sa skepsom moraju prihvatiti. Za razliku od juna 1914, koji će se ubrzo pokazati kao možda i prelomni, najvažniji mesec u burnoj evropskoj i svetskoj modernoj istoriji, decembar 2014. teško da će ostati upamćen po bilo čemu. I već u toj tački, iako na sreću po današnju epohu i njene savremenike, počinju problemi u uspostavljanju onoga što je Pogačar u svom kratkom uvodnom tekstu imenovao kao „funkcionalni korelat“, a što podrazumeva novu, današnjem kontekstu primerenu funkcionalizaciju antologičarskih principa koji su uobličili *Hrvatsku mladu liriku* 1914.

Činjenica da se između dve antologije rasprostrela civilizacija dvadesetog i početka dvadeset prvog veka, sa svojim hirovitim ritmovima i još dramatičnijim sinkopama, a što je sve, ništa manje dramatično i uzbudljivo, pratila i sama poezija – sledstveno otvara ceo spektar mogućih pristupa jednom ovakvom godišnjičarskom poslu. Drugim rečima, zadatak priređivača mogao bi se svesti na izbor između jednako vrednih, ali i jednako rizičnih mogućnosti. Ovi rizici pak u osnovi se grupišu na dva pola: prvi podrazumeva slepo robovanje književnoj prošlosti, nekreativno poštovanje „Tradicije“, a drugi njeno odbacivanje, odnosno samoza-ljublvenu fokusiranost na svoje vreme, na današnji trenutak, dakle s onu stranu svake istorijske perspektive. I jedan i drugi pristup nužno se u konačnici svode na svesnu ili nesvesnu (zlo)upotrebu istorije i istorije poezije u tekuće, ili, u boljem slučaju, srednjoročne književne svrhe. Ti postupci uvek izazivaju određenu dozu nelagode, iako ih, sa druge strane, nikako nije moguće izbeći, a u neku ruku, koliko god paradoksalno, sva lepota ovakvog godišnjičkog antologičarenja se i svodi na istorijsko-poetički svesno suočavanje sa tim rizicima i njihovo kreativno prevazilaženje.

Svega toga priređivač je bio svestan i stoga otvoreno priznao da za *Hrvatsku mladu liriku* 2014. „izvorna, Viznerova *Mlada lirika* iz 1914. – nije više od povoda; uz nju se ona veže uglavnom tek pasivnom korelacijom. Ovako zamišljenoj, manje-više sva joj se svrha daje upisati u banalnost njezinog ionako neuhvatljivog prezenta: priliku da se, na račun obljetnice (makar i fingiranog simboličkog kapitala književne povijesti) bilo kakav dodatni prostor posveti poprilično živoj, raznovrsnoj i zanimljivoj književnoj proizvodnji mlađega hrvatskog pjesništva danas.“

Sasvim konkretno, to zapravo znači da ono što povezuje prvu i drugu *Hrvatsku mladu liriku* jeste godina objavljivanja (u prošlom i ovom veku), broj autora i autorki uvrštenih između njihovih korica (2014. to su: Marija Andrijašević, Ana Brnardić, Vlado Bulić, Marijo

Glavaš, Davor Ivankovac, Dorta Jagić, Kristina Kegljien, Antonija Novaković, Branislav Oblučar, Olja Savičević Ivančević (Saška Rojc), Ivana Simić Bodrožić, Martina Vidaić) i obim antologijskog izbora. Gornji navod, dakle, treba shvatiti doslovno, bez ikakvih ograda, i u vezi sa tim primetiti da je takvo određenje prema slavnoj, kulturnoj knjizi-uzoru u osnovi sasvim primereno, budući da je reč o pristupu koji s jedne strane podrazumeva poštovanje kanonske antologičarske matrice, dok s druge strane ostavlja dovoljno prostora za predstavljanje svih onih specifičnosti koje oblikuju poetičku mapu nove lirike.

Ukoliko se ostave po strani „spoljašnje“ razlike, to jest one koje bi se, kako je u predgovoru naznačeno, imale ticati relativno stabilne književne infrastrukture, o kojoj su pesnici pre jednog veka mogli samo da maštaju, konkretniji poredbeni pregled dveju epoha i dvaju antologičarskih pristupa naglašava prvu upadljiviju razliku: nova *Lirika*, za razliku od one iz 1914, nije mišljena, niti ima potencijal da bude manifest jedne generacije, koliko predstavlja kaleidoskop određene (trans)generacijske poetičke i poetičko-političke dinamike. Drugim rečima, namera Pogačarove antologije nije nikakvo generacijsko-poetičko iscertavanje granica u odnosu na prethodnike, već mnogo pre izdvajanje manje ili više artikulisanih pesničkih individualnosti unutar široke palete novih senzibiliteta i poetika u hrvatskoj književnosti na početku novog veka.

Upravo u vezi sa granicom koju Vizner u prvom *Lirici* povlači jesu i ključne književne figure na čije se nasleđe poziva, a to su u prvom redu Matoš i Vidrić. Ova dva pesnika zapravo već u tom času otelotvoravaju dve paradigmaticzne literarne egzistencije: prvi onu društveno angažovanu, koja se danas podvodi pod pojam intelektualca, a drugi „čistu“ pesničku, koja samo u poeziji i za poeziju deluje. Ta dva tipa pesničkih egzistencija, uz sve ograde i nužna i gruba pojednostavljivanja, u sledećim generacijama mogli bi da predstavljaju Krleža i (donekle) Tin, pa potom, recimo, Šoljan i Dragojević; takve, „očinske“ ili „majčinske“, autoritativne figure u Pogačarevom predgovoru upadljivo izostaju, i to možda samo manjim delom zato što ih danas nema, a većim iz razloga što unutrašnja dinamika epohe takve figure izbegava, što su one, na izvestan način, suviše, pa i nepoželjne. Drugim rečima, svako od današnjih dvanaestoro pesnikinja i pesnika ima ceo niz svojih, po pravilu različitih Matoša i Vidrića.

To dovodi do još jedne razlike: relativna poetička unisonost prve naspram relativne poetičke raznovrsnosti druge *Lirike*. Ova razlika, u neku ruku podrazumevajuća usled celog spektra u međuvremenu savladanih pesničkih tehnika i trikova, zanimljiva je međutim iz drugog razloga. Ona govori s jedne strane o promeni socijalnog statusa pesništva, koje je danas daleko kako od služenja „Lepoti“, tako i od svake vrste profetizma, ali ne manje i o samorazumevanju pesnika i poezije i njene uloge u zajednici. Ukoliko su pesnici pre sto godina i pevali o vodokocima, perivojima i predvečerju na moru, čini se da su granice svoje „misije“ (razume se, sasvim iluzorno, pa ipak) postavljali neuporedivo šire od onih Krležinih nekoliko kafana oko Kaptola; današnja poezija, sa druge strane, iako po pravilu društveno angažovana, izuzev iz socijalno-kurtoaznih razloga, srazmerno retko prelazi granice upravo tih nekoliko simboličnih kafana.

Ali ako iz navedenog sledi zaključak o defanzivnoj poziciji današnje lirike u socijalno-političkom polju, takav uvid, iako tačan, predstavlja samo deo istine. Reč je, naime, mnogo pre o tome, a to nova *Lirika* zorno pokazuje, da se dogodila velika promena unutar polja

intimnosti, kao polja „autentične“, „čiste“ lirike. Sasvim konkretno, to znači da u novoj *Lirici* nema praktično nijednog pesnika ili pesnikinje čije poetsko pismo ne poseduje (po pravilu) vrlo izraženu socijalno-političku svest, čak i onda kada se govori o najličnijim temama. Sa druge strane, ono što bi danas predstavljalo „čistu“ poeziju, to jest poeziju u kojoj izostaju socijalno-politički komentari, uglavnom se tiče auto i metapoetičkih istraživanja, promišljanja odnosa jezika i sveta, kao i raznovrsnih, učenih modernističko-ludističkih jezičko-poetičkih igara.

Unutar korica *Hrvatske mlade lirike 2014*, veći deo autora gravitira prvom pomenutom polu: radikalno ispovedni, šizofreni ženski subjekt Marije Andrijašević govori o intimnim, porodičnim i ljubavnim lomovima, iz čijeg zaleđa, kroz rubne motive i grublji jezik, koji je daleko od svake artificijelnosti, probija posleratna i tranzicijska besperspektivna svakodnevnica. Slična ovome, ali prozirnijeg jezika, prepuna crnohumornih komentara jeste i poezija Ivane Simić Bodrožić, i za nijansu anegdotalnija Vlade Bulića. Poezija Davora Ivankovca odlikuje se nešto diskretnijom, na trenutke učenom ironijom i univerzalnijim duhovitim komentarima, sa tendencijom pomeranja ka kamernijim, ličnijim i „lirskijim“ temama. U poeziji Antonije Novaković i Ane Brnardić izostaje navedeni neposredniji društveno-politički angažman, ali se, donekle slično, iako u bitno manjoj meri nego kod Marije Andrijašević, on može iščitavati u intimnim dramama i napetosti koja postoji između (ženskog) subjekta i sveta. Poezija Martine Vidaić u svojim prividno nabacanim, pomalo nadrealističkim slikama krije rafinirano duhovite, katkad vanredno ironične komentare, dok je poezija Kristine Kegljen šizofrenija, sa upadljivije jukstaponiranim lirskim sekvencama i, iako na momente humorna, ipak bliža intimnoj patetici. U tom polju kreće se i motivski gusta poezija Marija Glavaša, nešto usredsređenija i mestimično uokvirena univerzalni(ji)m socijalno-psihološkim komentarima. Pomalo apartna u ovom izboru jeste poezija Braneta Oblučara, sa svojim upadljivim naslanjanjem na (učeno-ludističko) nasleđe visokog modernizma (recimo Slamniga i Dragojevića), dakle, svojom nepretencioznom, a ipak vidljivom književnom i kulturnom referencijalnošću, a na distanci od društveno-političkih komentara. U pesmama Olje Savičević Ivančević (i njenog heteronima Saška Rojc) ispod ličnih, porodičnih i drama odrastanja predstavljenih u svesno infantilizovanim, iskošenim slikama odvija se dublja drama i „rat“ animalno-nagonskog i svesnog dela ljudske prirode, dok poezija Dorte Jagić, motivski i jezički barokno razučena, donosi fendesjeklovsku rafiniranu rezignaciju i melanholiju, obojačenu mestimičnim ironičnim komentarima.

U vezi sa ovim interesantne su i, više slučene ili podrazumevane nego eksplicirane, političke koordinate nove *Lirike*, u odnosu na staru. Prva *Lirika* danas, očekivano, deluje, u estetsko-političkom smislu, u dobroj meri kao izraz konzervativnih nazora, što međutim nikako ne znači da je na taj način bila čitana onda kada se pojavila. Jer zanimljivo je da se u pesničkim biografijama na kraju knjige vrlo otvoreno govori o Jugoslaviji tonom koji je skoro pa podrazumevajući, tada, dakle u času kada ta zemlja postoji tek u snovima ovih mladića. Današnja poezija, iako po pravilu levo-liberalnih, često i eksplicitno izrečenih političkih nazora, svoje političke koordinate ipak postavlja nešto uže. Iz čega, međutim, ne treba izvući zaključak da se radi o njenoj nacionalnoj samodovoljnosti, niti jugoslovenstvo treba smatrati za meru politički progresivnih shvatanja, iako, u današnjim okolnostima, ono to svakako jeste, pa čak i više nego umnogome zamućen pojam evropejstva; čini se da je pre reč o tome da

su poezija i pesnici jednostavno prihvatili poziciju društveno-političke margine, te da su, sledstveno tome, odbacili svaki utopizam. Ili bi možda bilo preciznije, odnosno manje bolno, reći da su značajno podigli receptivni horizont svojih tekstova, usled čega je njihovo delovanje usmereno isključivo na pojedince, a nikako na bilo kakvu, pa i najuže zamišljenu zajednicu, izuzimajući samu pesničku.

Konačno, gore ukratko opisana, ponuđena reprezentacija autorki i autora, kao i sami pesnički tekstovi nove *Lirike*, u času svog objavljivanja bili su sigurno najbolji mogući. Tek neki mesec kasnije, ta reprezentacija bi verovatno drugačije izgledala, jer bi Šamija sa svojom knjigom *Projekt Poljska*, kao jednom od pojedinačno najboljih knjiga ove generacije morao da dobije svoje mesto i u najstrožem izboru nove poezije, a možda i neki najmlađi pesnici poput Gorana Čolakhodžića sa svojim ubedljivim prvim rukopisom, ili Darka Šeparovića.

No, bilo kako bilo, može se primetiti da u datom izboru najviše „štrče“ Dorta Jagić i Olja Savičević Ivančević, ali naravno ne svojom poezijom, već svojim književnim stažom, budući da je reč o autorkama koje su (svaka sa po desetak knjiga) odveć etablirane i u neku ruku, koliko god taj pojam danas zvučao besmisleno – kanonizovane, to jest, o autorkama koje su zbog toga najdalje od bilo kakve mogućnosti koreliranja sa bilo kojim pesnikom prve, ali i dobrim delom pesnikinja i pesnika iz druge *Lirike*. Sa druge strane, Bulić i Andrijašević su svoje, svakako odlične, pesničke knjige objavili sada već poodavno, te je u njihovom slučaju reč o upitnosti samog pesničkog statusa, a vredi se nadati da će ga uskoro ponovo potvrditi.

Ukupno uzev, ako onima koji nešto pomnije prate novu poeziju i nije ništa bitno otkrila, jer joj to i nije bila namera, nova *Hrvatska mlada lirika* jeste, na elegantan način i u skladu sa raspoloživim materijalom i datim okolnostima, nešto preciznije ocrta koordinatne novih pesničkih senzibiliteta i predstavila uzbudljivu praksu širokog poetičkog spektra ovovekovne hrvatske poezije. Jedan zgodan stari citat kaže da, na prvi pogled – to nije mnogo. Ali nije ni malo. A sa protokom vremena – bivaće sve više.